

خبرنامه اطلاع رسانی داخلی
دفتر تبلیغات اسلامی حوزه علمیه قم
ویژه نامه روز هنر انقلاب اسلامی

گمنامی برای شهرت پرست ها درد آور است.
وگر نه ، همه ی اجرها در گمنامی است.

شهید سید مرتضی آوینی

۲۰ فروردین ماه روز هنر انقلاب اسلامی
سالروز شهادت شهید مرتضی آوینی گرامی باد.

روز هنر انقلاب اسلامی

به مناسبت «روز هنر متعهد و انقلابی» و سالروز شهادت مرتضی آوینی / گذری بر مفهوم هنر متعهد

بیست و پنج سال از شهادت «سید مرتضی آوینی»، مستندساز، روزنامه‌نگار و هنرمند انقلابی می‌گذرد. بیستم فروردین، سالروز شهادت او که با آثار ماندگاری مثل مجموعه مستندهای «روایت فتح» جاودانه شد، در تقویم رسمی کشور «روز هنر متعهد و انقلابی» نام گرفته است. هنر متعهد، هنری است در خدمت باورها و اعتقادات ملی مذهبی؛ مفهومی که با انقلاب اسلامی در ایران شکل گرفت و بعدها در سال‌های دفاع مقدس، با تلاش شهید آوینی به اوج رسید. آوینی هنرمندی بود که هنر و به شکل خاص رسانه تصویر را در مسیر تبیین اندیشه و باورهای الهی و انقلابی به کار گرفته بود؛ باورهایی که در نهایت، جانش را در راهشان داد. هرچند آوینی رفته اما در تمام این سال‌ها، هنرمندان کشورمان پرچم هنر متعهد را در ادبیات و هنرهای تجسمی و سینما، برافراشته نگه داشته‌اند. به مناسبت روز هنر انقلابی، مروری داریم بر مفهوم و تاریخچه هنر متعهد در ایران، مسیری که آوینی را آوینی کرد. با ما همراه باشید.

تعریفی از هنر و هنرمند متعهد

با پیروزی انقلاب اسلامی، تعالی و تعهد، وارد هنر می‌شود؛ هنری که پیش از این به شکل خودجوش و مردمی در خدمت انقلاب قرار گرفته بود. مردم ایران در طول مبارزات انقلابی، هنر را درک کردند، شناختند، فهمیدند و هنر بخشی از زندگی‌شان شد و با قلم و رنگ و کلام و صدا آشنا شدند و آن‌ها را به تسخیر و تسلیم هدفشان درآوردند. دیوارها، تبدیل به بوم‌های نقاشی شد. شابلون‌کاری‌ها، پرتره‌چهره‌های انقلابی را نقش زد. شعر و شعار، رنگ آزادی گرفت و از دل این جوش و خروش، هنرمندانی برخاستند که هنر ناب و متعهدشان را در مسیر تبیین ارزش‌های اسلام و انقلاب به کار گرفتند.

روز هنر انقلاب اسلامی چطور شکل گرفت؟

بیست و پنج سال پیش، روز تشییع پیکر شهید آوینی در حوزه هنری، رهبر انقلاب، شخصا در مراسم تشییع شرکت کرد و انتخاب نام «سید شهیدان اهل قلم» برای سیدمرتضی، تاکید ویژه‌ای بود بر ارزش نقش و جایگاه هنر و هنرمندان در قاموس انقلاب اسلامی. این روز، شایستگی این را داشت که به عنوان روز هنر انقلاب اسلامی انتخاب شود و هنرمندان حوزه فکر و آرمان‌های انقلاب اسلامی، این روز را متعلق به خودشان می‌دانند.

هنر انقلابی، به چه معناست؟

انقلاب ایران، یک انقلاب اسلامی است و این نشان دهنده تفکری است که باعث به وجود آمدنش شده. هنر اصیل هم، بر پایه تفکر و تعمق استوار است و هنری که اندیشه متعالی پشت آن نباشد، جایگاه برتری ندارد. بنابراین طبیعی است که از دل چنین انقلابی، رویکرد جدیدی به هنر (بر پایه تفکراتی که موجب به بار نشستن انقلاب شد) شکل بگیرد به نام «هنر انقلاب اسلامی»؛ هنری در خدمت باورها و اعتقادات ملی مذهبی که با انقلاب اسلامی در سال ۵۷ شکل گرفت و با جنگ تحمیلی و دفاع مقدس، به اوج پویایی رسید و همچنان، فعال و زنده به حیات خود ادامه می‌دهد.

مهم‌ترین شاخصه‌های هنر انقلابی چیست؟

از مهم‌ترین شاخصه‌های هنر انقلابی، ویژگی ضد سلطه و حریت و آزادی و آزادی طلبی آن است. هنر انقلاب اسلامی با فطرت الهی انسان‌ها همسو است و به واسطه حق و حقیقت طلبی‌اش، راهی است به سمت کسب معرفت. هنر انقلابی، هنری نخبه‌گرا و ویژه خواص جامعه نیست؛ هنری است برخاسته از دل و ذهن هنرمندان مردمی برای مردم. هنری که جامعه را به مقاومت و ایستادگی بر سر ارزش‌ها و آرمان‌هایی دعوت می‌کند که بابتش انقلاب

کردند و جنگیدند و حتی برایش جان دادند.

هنرمند متعهد و انقلابی کیست؟

شاید بارزترین ویژگی یک هنرمند متعهد به تعبیر شهید آوینی، مسئولیت‌شناسی باشد. مسئولیتی که در قبال هنر، فرهنگ، مردم، کشور، باورها و اعتقاداتش احساس می‌کند. آوینی معتقد بود: «هنرمند موحد، گذشته از آن که باید جهان را به مثابه نشانه‌ای از حق ببیند و به تبعیت از این تعهد، هنر او را نیز رو به بالا بیاورد و به حقایق متعالی اشاره داشته باشد، باید زبان سمبولیک اشیا را با توجه به این حقیقت پیدا کند که هر شیء در واقع آیت و نشانه حق است و از وجه خاصی به حق اشاره دارد.»

* هنرمند صریح و جسور و خلاق که ابزار کارش هر چه باشد: کلمه، رنگ، نگاتیو، مثل خمیری است که در دست تفکرات متعهدانه‌اش، ورز داده می‌شود و شکل می‌گیرد.

از آوینی فراموش شده تا آوینی مشهور

کامران آوینی (گفته می‌شود شهید آوینی در جوانی خود را کامران آوینی معرفی می‌کرد) یا همان آوینی فراموش شده، جوانی پرشور با سبیل نیچه‌ای، اهل مطالعه، فکر و هنر بود، شعر نو را دوست داشت، کتاب‌های باکلاس در دست می‌گرفت طوری که جلدش معلوم باشد و همه بدانند چه می‌خواند، با گذر زمان و تغییر نگاهش به جایی رسید که چند کیسه از مطالب و یادداشت‌هایش را روی هم ریخت و آتش زد تا از آن چه بوده بگذرد و بتواند آدم تازه‌ای شود. حالا مرتضی آوینی را با لقب «سید شهیدان اهل قلم» می‌شناسیم، روز شهادتش در فکرم هم روز هنر انقلاب اسلامی است اما آن کامران چه مسیری را طی کرد که به این سید مرتضای مشهوری که ما می‌شناسیم ختم شد؟

* از خودش شروع کرد، به جای تفسیر پی در پی جهان، از تغییر جهان درونی شروع کرد تا بتواند با خودشناسی و خودسازی، منشأ تغییر جهان هم باشد.

* سید مرتضی آوینی یک منتقد غرغرو که با تخریب دیگران سعی در تایید و بالا بردن خودش داشته باشد، نبود! به آن چه می‌گفت ایمان داشت، به آن چه می‌نوشت باور داشت و عشق به

دین و کشورش را در عمل ثابت کرد. خلاصه فقط نظریه پرداز نبود، پیشرو بود و در عمل نشان می‌داد چگونه باید بود.

* منیت نداشت، نفوذ کلامش در آثار فقط متأثر از تکنیک نبود، از جنس حکمت و دریافت درونی و نوعی اشراق منحصر به فرد بود. شاید این منیت نداشتن از همان آتش زدن نوشته‌ها در جوانی کلید خورده بود. هر چه بود می‌دانستیم در آن لحن پرسوز، در آن مستندهای دلنشین و آن قلم معجزه‌گر شعار نیست، باور است و احساس تکلیف برای بیان آن چه باید گفته شود.

* اهل فکر و تولید اندیشه بود، دوربین و دیگر ابزار فیلم‌سازی برای او هدف نبود، فقط ابزاری بود برای بیان بدیع و متفاوت اندیشه‌هایش، همان‌طور که قلمش این چنین بود؛ در بند و اسارت این ابزار هم نمی‌ماند و تولید اندیشه را مهم‌ترین راه مصون ماندن جامعه از آفت‌ها می‌دانست. می‌توان ادعا کرد او معتقد بود راه دزدی را که از آسمان می‌آید نمی‌توان با دیوار بست و می‌گفت: «تردید نیست که ما نمی‌توانستیم از ورود

ویدئو به کشورمان جلوگیری کنیم، چنان که نتوانسته ایم مانع ورود هیچ یک از محصولات فناوری غرب بشویم و راستش من تردید دارم که اگر هم می‌توانستیم، آیا چنین عملی درست می‌بود یا نه. ورود ویدئو به کشور... یک ضرورت تاریخی است و زندگی در این عصر، خواه ناخواه چنین ضرورتی را به همراه دارد و چه باک؟! کسی می‌ترسد که ضعیف‌تر است و ما که پا در میدان مبارزه با غرب نهاده ایم باید خودمان را برای چنین روزی نیز آماده کنیم.»

* چون در راستای انجام وظیفه‌اش می‌نوشت و می‌گفت و می‌ساخت، در بند توجه جشنواره‌ها، خوش آمد و ستایش مسئولان و خیلی چیزهای دیگر نبود، چون عمل به تکلیف مقدم بر هر چیز است. برای همین دوربینش را به «بشاگرد» برد و حتی به خاطر بعضی آثارش مورد کم لطفی هم قرار گرفت.

* مسیر سید مرتضی شدن کامران از توجه به درون، مراقبت نفس و تعهد به اهداف هنری گذشت که می‌تواند جلا دهنده روح باشد و در خدمت اهداف بزرگ.